

Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України

process of their own life as interesting, replete with emotions and meanings. On the contrary, the students which hardly understand humor and cannot use it while their vital activity life at the restricted frame of actual moment, have very diffuse tasks for future life way. They are unsatisfied with their actual life and disbelieve in their own power, in possibility to control their life events. The students which can use humor as defensive mechanism for stress overcoming and can create humor products themselves have adequate self-estimation, high level of self-control, positive self-image, can perceive themselves as socially wanted person. Meanwhile the students which hardly understand humor have critical and negative self-attitude; they are unsatisfied with their behavior, successes and feel dependence from external estimations and conditions. The students with high humor level are inclined to take the responsibility for their life events, explain them with their own behavior, character, abilities. These results are similar both for Russian and American students. Therefore national identity doesn't influence on humor – Me-concept correlations.

Key words: humor, humorous reaction, personality, Me-concept, self-appraisal, life goals, subjective control, students.

Отримано: 26.01.2014 р.

УДК 159.922.1-055.2: 613.88-055.2

Т.С. Асланян, Л.В. Погромська

ОСОБЛИВОСТІ СЕКСУАЛЬНИХ СЦЕНАРІЇВ ТА ФАНТАЗІЙ СУЧАСНИХ ЖІНОК

Т.С. Асланян, Л.В. Погромська. Особливості сексуальних сценаріїв та фантазій сучасних жінок. У статті представлено різні наукові підходи до вивчення сексуальності. Обґрунтовано актуальність даного дослідження. Проаналізовано основні підходи до вивчення сексуальності: медико-біологічний, соціокультурний та психологічний. Описано поняття інфантильної та зрілої сексуальності. Наведено процедуру проведення діагностичного етапу дослідження, а також психологічний інструментарій. Представлено результати емпіричного дослідження інтимно-особистісної сфери життя сучасної жінки. Розкрито зміст сексуальної поведінки як соціально-психологічного феномена і підкреслено значення соціального досвіду індивіда в процесі сексуальної соціалізації через поняття «сексуальний сценарій» та «сексуальні фантазії».

Ключові слова: сексуальність, сексуальний сценарій: романтичний, пронатальний, комунікативний, гедоністичний, досягницький,

ринковий; сексуальні фантазії: експериментування, підкорення, зміна партнера, груповий секс, спостереження, зґвалтування, ідилічна зустріч, садомазохізм.

Т.С. Асланян, Л.В. Погромская. Особенности сексуальных сценариев и фантазий современных женщин. В статье представлены различные научные подходы к изучению сексуальности. Обоснована актуальность данного исследования. Проанализированы основные подходы к изучению сексуальности: медико-биологический, социокультурный и психологический. Описаны понятия инфантильной и зрелой сексуальности. Представлена процедура проведения диагностического этапа исследования, а также психологический инструментарий. Проанализированы результаты эмпирического исследования интимно-личностной сферы жизни современной женщины. Раскрыто содержание сексуального поведения как социально-психологического феномена и подчеркнуто значение социального опыта индивида в процессе сексуальной социализации через понятия «сексуальный сценарий» и «сексуальные фантазии».

Ключевые слова: сексуальность, сексуальный сценарий: романтический, пронатальный, коммуникативный, рыночный, гедонистический; сексуальные фантазии: экспериментирование, подчинение, смена партнёра, групповой секс, наблюдение, изнасилование, идеальная встреча, садомазохизм.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Ще в першій половині минулого століття Альфред Адлер писав що, «питання сексуальності оточене незвичайною кількістю забобонів» [2, с. 281]. Феномен сексуальності – це особлива сфера особистості, що донедавна не розглядався у межах психології. Сьогодні розвиток психологічної теорії та наукових досліджень усе більше присвячений інтимно-особистісним темам.

Актуальним стає визначення саме особистісних параметрів сексуальної реалізації сучасної жінки. Поліпараметрична природа сексуальності вимагає поглиблення теоретичних уявлень щодо індивідуально-психологічних характеристик жіночої сексуальності та дозволяє створити профілактичні й корекційні програми, орієнтовані на подолання інфантильних комплексів психосексуального розвитку жінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Сексуальність традиційно тлумачать як статеву чуттєвість, пов'язану із задоволенням статевого потягу, тобто вона є характеристикою усього, пов'язаного із статевим життям.

Американські дослідники Вільям-Хавелл Мастерс та Вирджинія Джонсон зазначають, що однозначно та чітко відповісти

на питання, що таке сексуальність, неможливо [7]. Якщо слово «секс» зазвичай використовують у повсякденному житті у позначенні статевого акту, то термін «сексуальність» є значно ширшим, адже він стосується всього, що пов'язане із сексом. Тобто сексуальність є комплексною характеристикою людини, а не лише її здатністю до еротичної реакції. Однак вчені не пояснюють, у чому полягає ця комплексна характеристика.

Г.-Ф. Келлі також стверджує, що сексуальність є дуже широким поняттям, пов'язаним з усіма аспектами людського буття. І щоб достеменно зрозуміти, що таке людська сексуальність, необхідно розглядати її в різноманітті її проявів [4].

На широкому розумінні терміна «сексуальність» наполягають і автори «Психологічної енциклопедії» гавайський психолог Раймонд Корсіні та канадський психолог Алан Ауербах, за твердженням яких, сексуальність людини – це «широка сфера функціонування, починаючи від основних фізіологічних відмінностей між чоловіками та жінками і закінчуючи якостями, що характеризують маскуліність та фемінність, латентну та маніфестну сексуальну поведінку». Всеосяжність людської сексуальності зумовила міждисциплінарний підхід до її вивчення [2, с.58].

Традиційно сексуальність розглядають із використанням таких наукових підходів:

а) медико-біологічного. Його представники вивчають анатомію та фізіологію статеві системи людини, фізіологію статевих актів, нейрогуморальну регуляцію статевих функцій, статеві розлади та методи їх лікування тощо;

б) соціокультурного. Його представники досліджують вплив культурних традицій на сексуальну поведінку в різних країнах та в різні часи, норми сексуальної поведінки представників різних етнічних спільнот, поколінь, формування статево-рольових стереотипів тощо;

в) психологічного. На основі досліджень, відповідно до цього підходу, формується і розвивається психологія сексуальності, предмет якої ще не чітко окреслений. Психоаналіз виявився однією з найбільш впливових психологічних концепцій ХХ століття, що намагалися подолати жорсткий біологічний детермінізм у розумінні сексуальності. В уявленні З. Фрейда сексуальність є властивістю, незалежною від репродукції та такою, що не зводиться до генітальних переживань. На думку Фрейда, сексуальність – це не приватний аспект життя людини, а її основа. Підхід до вивчення сексуальності не обмежується вивченням психіки,

а враховується індивідуальний психічний розвиток та зв'язок індивідуального сексуального досвіду з культурними нормами, також дається розуміння сексуальному символізму, витоки важливіших сексуальних заборон і табу [11].

У межах психоаналізу був проведений найбільш революційний та глибинний аналіз сексуальності. З. Фрейд розглядав сексуальність не як функцію статі, що зводиться до репродуктивності, а як елемент психічної реальності особистості. Значний інтерес представляє положення його теорії про лібідо як єдине джерело всієї психічної енергії, яке вказує на органічний зв'язок сексуальних та несексуальних переживань і можливість переходу одного в інше. Тобто сексуальність не може розумітися поза цілісною особистістю, а особистість – без урахування її сексуальних переживань. Під впливом соціально-психологічних чинників сексуальної соціалізації повинна бути взаємодія природного та соціального у розвитку сексуальності. Також Фрейд постулював, що сексуальні потяги дитини залишаються активними з самого дитинства та виражаються в таких формах діяльності, як смоктання та ковтання. Згідно його теорії любов дитини до батьків обумовлена сексуальним потягом. Дитина розвиває сексуальний потяг до того з батьків, хто є протилежним за статтю, та одночасно відчуває суперництво стосовно іншого. Фрейд називає це «Едіповим комплексом». Зростаючи, дитина вирішує свій едіпів комплекс. Ідеї З. Фрейда зробили важливий внесок у розуміння сексуальності в контексті інфантильної сексуальності. Таким чином, значення інфантильної сексуальності визначається не тільки своєю складною та уразливою природою, але і силою впливу на доросле сексуальне життя. Важливо відзначити, що досягнення статевої зрілості не ідентичне сексуальній зрілості. Інфантильні травми є передумовами та генезисом утворення багатьох порушень та патологій [9].

Інші представники психоаналізу також приділяли увагу дослідженням сексуальності. У своїх працях К. Хорні відмовилася від традиційної фрейдистської ортодоксії унаслідок незгоди з поясненням її у межах жіночої сексуальності. Вона вважала, що Фрейд надавав дуже велике значення статевому інстинкту. Карен Хорні каже про залежність сексуальної задоволеності від ставлення до власної гендерної ролі [13]. На думку автора, задоволеність шлюбом також визначається якістю сексуальних стосунків та внутрішньою установкою по відношенню до партнера.

Багато дослідників [4, 5, 6, 11] розглядають сексуальність у контексті *любові*. Е. Фромм не згоден з Фрейдом, що сексуальне

бажання – і є прояв потреби в любові. Сексуальне бажання, на думку Фрейда, є результат хімічних процесів, унаслідок чого в тілі виникає хвороблива напруга, що шукає виходу. Фромм говорить про те, що Фрейд ігнорує психо-біологічний аспект сексуальності, чоловічу та жіночу полярності та природну потребу її подолання шляхом злиття. Автор робить акцент на необхідності подальшого розвитку системи оцінки міжособистісних стосунків, її поглибленні та перенесенні психологічного вимірювання у біологічне та екзистенціальне.

На думку А. Тьомкіної [10], сексуальні сценарії характеризують ту сексуальну культуру, яка засвоєна індивідом та стала частиною його особистості, і тому управляє його поведінкою «зсередини», будучи частиною його диспозицій. Сексуальні сценарії включають те, що в культурі вважається сексуальністю та те, що особистості вважають сферою сексуального. Сценарні елементи виявляються у багатьох аспектах сексуального життя індивіда. Сценарії беруть участь в осмисленні внутрішніх станів, формуванні послідовності сексуальних дій, встановленні допустимих меж сексуальних реакцій та пов'язують несексуальні аспекти життя з певними сексуальними переживаннями [10].

Зріла сексуальність витікає зі стадій сексуального розвитку в дитинстві. Фрейд вважав генітальну стадію вершиною розвитку та зрілості. Остаточна сформованість статевої системи відбувається на цій стадії, тоді коли стають можливим оргазм, еякуляція та вагітність. Оргазм з'єднується з еротичними задоволеннями прегенітальних стадій, даючи плоди повного дорослого виразу сексуального інстинкту.

Формулювання мети статті (постановка завдання): висвітлення результатів емпіричного дослідження сексуальних сценаріїв та фантазій сучасних молодих жінок.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дослідження проводилось у м. Слов'янськ Донецької області, в експерименті взяли участь 50 осіб жіночої статі раннього зрілого віку. Для реалізації поставленої мети було використано наступні методи і методики: напівструктуроване біографічне інтерв'ю [1]; напівформалізована діагностична анкета для виявлення типів сексуального сценарію [9]; анкета для виявлення сексуальних фантазій [9].

За результатами напівструктурованого біографічного інтерв'ю, нами було виділено три групи жінок: заміжні (1 група) увійшли 12 жінок (24%), незаміжні, але які перебувають у від-

носінах (2 група) – 29 жінок (58%), та ті, що не перебувають у відносинах (3 група) – 9 жінок (18%).

Сексуальний сценарій розуміється як детермінована культурою і значною мірою неусвідомлювана розумова схема, на основі якої люди організують, осмислюють і оцінюють свою сексуальну поведінку.

У нашій вибірці найбільш вираженим сексуальним сценарієм є *романтичний сценарій* (52%). Це свідчить про те, що сексуальне життя будується на базі почуттів, вони можуть стати основою вступу до шлюбу. Підкреслюється лише важливість емоційного залучення. Розрив відносин пов'язаний із важкими емоціями. Романи окреслюються як космічні, і ревності – це їх невід'ємний атрибут. У жіночій версії романтичного сценарію, реконструкція сексуальності означає і реконструкцію почуттів та емоцій. Саме поняття «кохання» є бажанням життя, «кохання» охоплює широкий спектр різних почуттів і дій. На думку Е. Гідденса, «романтичне кохання – це жіноча риса, жіночий шлях до визволення. Адже для жінок кохання – це основа для сексу, а для чоловіків – все навпаки» [3, с. 128]. Отже, ми можемо дійти таких висновків щодо романтичного сценарію: сексуальна концепція жінок в даному випадку – це «романтичне кохання», яке слугує основою для сексу.

Пронатальний сексуальний сценарій притаманний 14% респондентів. Жінки з таким сексуальним сценарієм вважають найважливішим у житті народження дитини, тому секс – це необхідний елемент подружніх обов'язків і він описується як одноманітний та рутинний.

Комунікативний сексуальний сценарій характерний у 10% сучасних жінок. Перш за все слід відмітити те, що жінки з таким сексуальним сценарієм обирають сексуальних партнерів за принципом духовної сумісності, а інтимність вимірюється в категоріях здорової комунікації. Сексуальні відносини при цьому виступають як серія паралельних або послідовних зв'язків, де одні мають постійний характер, а інші – короточасний. Щодо відмінних на основі сексу сценаріїв, то для жінок в такому випадку сексуальні відносини є наслідком особистісної комунікації, вираження її іншими засобами, тобто ідентичність жінки в сексуальній сфері будується як ідентичність «жінки-подруги». Головною цінністю цього сценарію є індивідуальна комунікація із партнером, у тому числі й еротична.

Сутність *гедоністичного* сценарію (4% жінок) полягає в наступному: на сцені взаємодіють сексуальні партнери, і сексу-

альні відносини тут мають вигляд автономної сфери та природного прояву людини. Сексуальне задоволення у цьому сценарії є невід'ємним елементом сексуальних відносин. Сексуальність, з позиції гедоністичного сценарію, – це набір тілесних практик і досвіду, які приводять до задоволення. Людина має бути сексуально компетентною, а це визначається і досвідом, і знаннями, і навичками, і орієнтацією, яка спрямована на задоволення партнера.

Ринковий сексуальний притаманний є у 4% респондентів. Саме в цьому випадку на сексуальній сцені діють не партнери, коханці та інші, а «спонсори», «проститутки», «утриманки». Жінки ж вступають у сексуальні відносини лише для того, щоб отримати матеріальні блага. Сексуальною компетентністю жінки виступає її «професіоналізм», інакше кажучи, здатність ці послуги продати.

Ми задалися питанням про значення сексуальності в житті сучасної жінки. Відповіді мають наступний розподіл: «найважливіше значення» – 8%; «важливе, але не на першому місці» – 67%; «негативне» – 10%; «зовсім не важливе» – 5%.

Найважливішу роль сексуальному життю віддали 8% респонденток. Секс для них – це спосіб самовираження, самореалізації, високих досягнень. Отримання задоволення від близькості та інтимних стосунків для них є найважливішою цінністю. Вони надають перевагу задоволенню стосунками перед плануванням сімейного життя та пов'язаними з ним зобов'язаннями.

Доволі важливу роль сексуальним стосункам відводять 67% опитуваних. Секс для них є важливою частиною життя, але віддають перевагу щирому кохання та взаєморозумінню між партнерами. Якісне сексуальне життя для них – це лише частина гармонійних стосунків.

Негативну роль сексуальним відносинам приписують 10% жінок. Це може свідчити про травматичний сексуальний досвід у дитинстві або юності, негативне ставлення батьків до теми сексу, табу на вираження сексуальних почуттів тощо. Ці жінки віддають перевагу життю без сексу, а якщо і обирають його, то не отримують від нього задоволення, вважають його «брудним» та «неприємним».

Для 5% жінок сексуальне життя зовсім не важливе. Такі відповіді можуть бути соціально обумовлені, тобто соціум диктує їм, що сексуальне життя не важливе, і жінки повинні реалізовуватися через інші соціальні ролі (мати, самодостатня жінка, феміністка).

Аналізуючи сексуальні сценарії жінок у різних групах, ми бачимо, що більшості *заміжніх жінок* притаманний сценарій *романтичний, комунікативний та гедоністичний*. Це може свідчити про досвід подружнього життя, наявність досвіду вирішення серйозних життєвих проблем шляхом «мирних» переговорів, спільної домовленості. Комунікативний сценарій притаманний цій категорії жінок ще й тому, що жінкам взагалі властива риса домовлятися, йти на компроміси, цінувати відносини вище за принципи. Жінки з дитинства мають комунікативні навички та більший досвід використання цих навичок. Гедоністичний сценарій притаманний даній категорії жінок, мабуть, тому, що в шлюбних відносинах по-новому відкривається поняття «кохання» і жінки, як і чоловіки, в шлюбі вчаться не тільки «брати», скільки «давати». Це більше стосується матеріальних аспектів, аніж моральних. В подружньому житті обидва партнери вчаться любити по новому, відкриваються нові, ще невідомі до того глибинні стосунки. Романтичний сценарій може бути притаманний цій категорії жінок тому, що на кожному з життєвих етапів кохання не перестає відігравати одну з найважливіших ролей в житті жінки. Романтичні стосунки продовжують якісно наповнюватися новими цінностями, новими способами вираження. Романтизація відношень в шлюбі може бути позитивним показником, бо, незважаючи на труднощі сімейного буття, в цих жінок зберігаються гарні, романтично забарвлені стосунки.

Для *незаміжніх жінок* (але які перебувають у відносинах) найбільш значущими стали *романтичний та досягницький сценарії*. Перевага романтичного сценарію для цієї категорії жінок може свідчити про те, що ці відносини будуються на базі глибоких почуттів і можуть стати основою для вступу до шлюбу. Під час зустрічей та спільного проведення часу жінки вчаться бути поряд, цінувати стосунки, приймати свого обранця таким, який він є, домовлятися, знаходити компроміс. В такому періоді романтизація стосунків дуже важлива і є невід'ємною частиною спільного буття партнерів. Досягницький сценарій притаманний цій категорії жінок тому, що на етапі зустрічань кожен з партнерів намагається показати свої найкращі сторони та досягти поставленої мети, тобто бути зі своїм обранцем. Негативні риси характеру в цей період проявляються менше, або й зовсім не проявляються. Навіть коли один з пари бачить негативні прояви характеру іншого, це приписується поганому настрою або іншим причинам.

Для жінок, що на даний час не перебувають у відносинах, притаманні *пронатальний та ринковий сценарії*. Ми можемо

припустити, що дані сценарії цієї категорії жінок обумовлені загальною озлобленістю на представників чоловічої статі та негативним попереднім досвідом стосунків із чоловіками. Такі сценарії можуть свідчити як про обезцінення подружніх стосунків, так і про ймовірну приреченість цих жінок на стосунки без кохання. У відповідях цих жінок проглядається зневіра в тому, що гарного чоловіка не можливо знайти взагалі. Попередній негативний досвід залишив дуже глибокі сліди в історії цих жінок. Але, з іншого боку, ми можна припустити, що такі відповіді суспільно обумовлені і свідчать про їх бажання «доказати» експериментаторові (а в першу чергу і самим собі), що романтичні стосунки їм не потрібні, в той час, як насправді ситуація протилежна і такі стосунки є для них дуже бажаними.

Наступним етапом було дослідження сексуальних фантазій сучасних жінок. Розподіл результатів має такий вигляд: експериментування – 9 жінок (18%); підкорення – 16 жінок (32%); зміна партнера – 6 жінок (12%); груповий секс – 1 жінка (2%); спостереження – 2 жінки (4%); зґвалтування – 1 жінка (2%); ідилічна зустріч – 33 жінки (66%); садомазохізм – 7 жінок (14%).

Ми бачимо, що у респондентів переважає фантазія «*Ідилічна зустріч*» (66%). Це свідчить про те, що більшості жінок притаманна фантазія про ідеальні стосунки, взаєморозуміння, спільність інтересів із чоловіками, знаходження компромісів, розуміння бажань та думок партнера, нескінченне кохання, без-оціночна любов.

Достатньо високий відсоток жінок вибрали фантазію «*Підкорення*» (32%). Це доводить переваги слов'янської ментальності, де підкорення чоловікові вважається соціальною нормою і затверджено в свідомості жінок багатовіковою традицією.

Найменшу кількість балів набрали *зґвалтування* (2%) та *груповий секс* (2%). Це може свідчити про те, що фантазія про груповий секс заборонена соціумом та інтроектами людини, є соціально небажаною, тому жінки могли відповідати соціально бажаними відповідями або дійсно така фантазія неприйнятна з різних суб'єктивних причин. Фантазія про зґвалтування також є в нашій ментальності соціально небажаною і несе в собі загрозу безпеці.

Проаналізувавши отримані в ході експериментального дослідження дані, ми бачимо, що у групі *заміжніх жінок* переважають фантазії «*експериментування*», «*підкорення*» та «*зміна партнера*». Це може свідчити про наявність сексуального досвіду подружнього життя і свідчити про бажання експериментувати в сексі, знаходити нові шляхи чуттєвого задоволення один

одним, рішучість підкорюватися силі чоловіка та його вимогам. Фантазія про зміну партнера може свідчити про наявність сексуального досвіду до подружнього життя з іншими чоловіками та про порівняння існуючого чоловіка з минулими або з образом ідеального чоловіка. Фантазія про зміну партнера не завжди може свідчити про незадоволеність сексуальним життям, а також може бути рисою непостійності, бажання нових переживань.

Другій групі жінок (*незаміжнім*, але які перебувають у відносинах) притаманні фантазії про *ідилічну зустріч, садомазохізм та зґвалтування*. Фантазія про ідилічну зустріч більшості жінок цієї категорії свідчить про бажання ідеальних, непорушних стосунків з чоловіком, повного розуміння та можливості знайти вихід з будь-якого положення. Фантазія про садомазохізм може бути притаманна цій категорії жінок як показник життєвого сценарію деяких з представниць цієї групи, готовність відчувати, спричиняти біль, а також отримувати від цього насолоду. Вибір цієї фантазії, як і фантазії про зґвалтування може свідчити про чесність респондента тому, що дані відповіді соціально небажані і засуджуються суспільною думкою.

Третій групі жінок, *що не перебувають у стосунках*, притаманна фантазія про *ідилічну зустріч та експериментування*. Ми можемо сказати, що і жінки, які не мають відносин на даний час, мріють про ідеальне кохання і гарні стосунки. Бажання бути прийнятою та зрозумілою об'єднує не тільки всі категорії жінок, а й взагалі кожного з людей.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з цього напрямку. У рамках психологічних досліджень сексуальності існують різні теоретичні напрямки, що ще раз ілюструє багатовимірність феномена сексуальності. Використання поняття «сексуальний сценарій» дозволяє розкрити зміст сексуальної поведінки як соціально-психологічного феномена і підкреслити значення соціального досвіду індивіда в процесі сексуальної соціалізації. Перспективи подальших розробок бачимо у дослідженні таких компонентів життєвого сценарію особистості як життєва позиція, драйверна поведінка та типи психологічних ігор, у які грають сучасні жінки.

Список використаних джерел

1. Асланян Т.С. Структурні та функціональні характеристики симптомокомплексу «емоційного холоду» у жінок: дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Тетяна Сергіївна Асланян; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2010. – 189 с.

2. Бурлачук Л.Ф. Психотерапия: Учебник для вузов. 3-е издание / Л.Ф. Бурлачук, А.С. Кочарян, М.Е. Жидко. – СПб: Питер, 2009. – 496 с.
3. Горлова О. О. Роль бессознательных фантазий в становлении женской идентичности // Наука і освіта. – 2005. – № 7 – 8. – С. 93 – 95.
4. Келли Г. Основы современной сексологии: уч. пособие / Г. Келли. – СПб.: Питер, 2003. – 896 с.: ил. – (серия «Учебник нового века»)
5. Личко А.Е. Подростковая психиатрия: (Руководство для врачей) / А.Е. Личко. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – Л.: Медицина, 1985. – 416 с.
6. Мартель Б. Сексуальность, любовь, гештальт / Б. Мартель. – СПб.: Речь, 2006. – 192 с.
7. Мастерс У. Основы сексологии / У. Мастерс, В. Джонсон, Р. Колодны. – М.: Мир, 1998. – 692 с.
8. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / Карл Роджерс; Пер. с англ. Общ. ред. и предисл. Е.И. Исениной. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. – 480 с.
9. Смахтіна Н. О. Індивідуально-психологічні особливості жіночої сексуальності: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Наталія Олександрівна Смахтіна; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2010. – 202 с.
10. Темкина А. Сценарии сексуальности и гендерные различия // В поисках сексуальности / Под ред. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб.: Дмитрий Буланин, 2002. – С. 7-23.
11. Франкл В. Теория и терапия неврозов. Введение в логотерапию и экзистенциальный анализ / В. Франкл. – СПб.: Речь, 2001. – 234 с.
12. Фрейд З. Очерки по психологии сексуальности / З. Фрейд; Пер. М.В. Вульф. – М.: Попурри, 2008. – 480 с.
13. Хорни К. Женская психология / К. Хорни. – Санкт-Петербург: Восточно-Европейский институт психоанализа, 1993. – 222 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Aslanian T.S. Strukturni ta funkcionalni harakteristiki symptomocomplexu «emociynogo holody» u zhinok: dis...cand. psychol. nauk 19.00.01 / Tetiana Sergiivna Aslanian; Hark. nac. un-t im. V. N. Karazina. – H., 2010. – 189 s.
2. Burlachuk L. F. Psuhoterapiia: Uchebnik dlia vuzov. 3-e izdanie / L. F. Burlachuk, A. S. Kocharian, M. E. Jidko. – SPb: Piter, 2009. – 496 s.

3. Gorlova O. O. Rol bessoznatelnih fantaziy v stanovlenii zhenskoy identichnosti // Nauka i osvita. – 2005. – № 7 – 8. – S. 93-95.
4. Kelli G. Osnovi sovremennoi seksologii: uch. posobie / G. Kelli. – SPb.: Piter, 2003. – 896 s.: il. – (seriia «Uchebnik novogo veka»)
5. Lichko A.E. Podrostkovaia psihiatriia: Rukovodstvo dlia vrachey) / A.E. Lichko. – Izd. 2-e, dop. i pererab. – L.: Medicina, 1985. – 416 s.
6. Martel B. Seksualnost, ljubov, geshtalt / B. Martel. – Spb.:Rech, 2006. – 192 s.
7. Masters U. Osnovi seksologii / U. Masters, V. Jonson, R. Kolodni. – M.: Mir, 1998. – 692 s.
8. Rodgers K. R. Vzgliad na psihoterapiyu. Stanovlenie cheloveka/ Karl Rodgers Per. s angl.; Obsh. red. i predisl. Iseninoy E. I. – M.: Izdatelskaya grupa «Progress», «Univers», 1994. -480 s.
9. Smahtina N. O. Individualno-psychologichny osoblivosty zhi-nochoi seksualnosti: dis. ...kand. psychol. nauk: 19.00.01/ Nataliia Oleksandrivna Smahtina; Hark. nac. un-t im. V. N. Karazina. – H., 2010. – 202 s.
10. Temkina A. Scenarii seksualnosti i gendernie razlichiiia // V poiskah seksualnosti / Pod red. Zdravomislovoy i A. Temkinoy. – SPb.: Dmitriy Bulanin. 2002. – S. 7-23.
11. Frankl V. Teoriya i terapiia nevrozov. Vvedenie v logoterapiyu i ekzistencialniy analiz / V. Frankl. – SPb.: Rech, 2001. – 234 s.
12. Freyd Z. Ocherki po psihologii Seksualnosti / Z. Freyd; Per. M. V Vulf. – M.: Popuri, 2008. – 480 s.
13. Horni K. Zhenskaya psihologiiia / K. Horni. – Sankt-Peterburg: Vostochno-Evropeyskiy Institut Psihoanaliza, 1993. – 222 s.

T.S. Aslanian, L.V. Pohromska. Features of modern women's sexual scripts and fantasies. The analysis of modern scientific discourse showed that psychological fundamentals of sexuality and fundamentals of sexual relations aren't understudied. It was deduced that sexuality exists on all levels of social reality, influences the processes of interaction and correlation processes of primary subjects of social system: personality, group and society (culture). In this regard it seems possible to study the phenomenon of sexuality on all commonly accepted evaluation levels in social psychology: on macrosocial level, on the level of intergroup cooperation, interpersonal interaction, intrapersonal level. There have been analyzed: psychoanalytical concepts of intergrated personality is emphasised and also the role of affective experince acquired in childhood in consequence of interaction with community; theories of social learning where the

attention is devoted to certain social groups and expectations of members of certain social groups: family, school, friends; phenomenological concepts focus on subjective interpretation of events and situations. The bank of psychognostic methods is formed. Three groups of women are pointed out (married women; unmarried but in relationships; women who are temporary single). The married women are revealed to be accustomed to: submission, experimentation, changing of an intimate partner; sexual scripts of this group: romantic, hedonistic, communicative. Unmarried women is peculiar in relationships to have fantasies about idyllic meeting and sexual assault, and also romantic and effective sexual scripts. It has been found out that experimenting, idyllic meeting prebirth and marketing scripts are usually chosen by single women.

Key words: sexuality, sexual script: romantic, prebirth, communicative, hedonistic, acquired, marketing, sexual fantasies: experimenting, submission, changing of a partner, love in, observation, sexual assault, idyllic meeting, sadomasochism.

Отримано: 26.01.2014 р.

УДК 159.923

О.В. Бацилева, І.В. Пузь

Оцінка ефективності психологічної роботи з вагітними групи ризику щодо виникнення порушень у формуванні материнської поведінки

О.В. Бацилева, І.В. Пузь. Оцінка ефективності психологічної роботи з вагітними групи ризику щодо виникнення порушень у формуванні материнської поведінки. У статті проаналізовано особливості психологічного супроводу вагітних жінок як одного із засобів психопрофілактики можливих відхилень під час адаптації до якісно нової ситуації соціального розвитку. Розглянуто завдання психологічної роботи з вагітними. Представлено комплексну соціально-психологічну програму, яка спрямована на попередження та корекцію порушень при формуванні материнської поведінки у жінок під час вагітності. На підставі результатів експериментального дослідження доведено ефективність запропонованої форми психологічної роботи з вагітними групи ризику щодо виникнення порушень у формуванні материнської поведінки.